

Aanpak pesten (uit het schoolveiligheidsplan)

3.4.1 Plagen en pesten

Er is een verschil tussen plagen en pesten. Onder plagen verstaan we gedrag tussen leerlingen die aan elkaar gewaagd zijn: de ene keer doet de ene iets onaardigs, een volgende keer is het de ander. Plagen is een spelletje, niet altijd leuk, maar nooit echt bedreigend. Plagen kan wel overgaan in pesten. Pesten is wél bedreigend. Pesten vindt niet zomaar een keer plaats, maar meerdere keren per week of zelfs meerdere keren per dag, gedurende een langere periode. De pestkop misbruikt zijn macht en het slachtoffer wordt uitgelachen, uitgescholden, vernederd, gekleineerd, geslagen of er worden dingen van hem of haar afgepakt. Naast deze openlijke vormen van pesten, komen ook vormen van pesten voor die niet zichtbaar zijn, zoals het buitensluiten van iemand.

Bij pesten zijn drie rollen te onderscheiden: (1) leerlingen die andere leerlingen pesten, (2) leerlingen die gepest worden en (3) leerlingen die niet direct bij het pesten betrokken zijn. Vaak is er een groepje leerlingen dat meedoet met de pestkop. Dit zijn de zogenoemde meelopers. Daarnaast spelen leerlingen die niet direct betrokken zijn bij het pesten een rol. Doordat deze zwijgende middengroep de gepeste leerling niet steunt en de pester niet probeert te stoppen, kan een pester vrijelijk zijn of haar gang gaan. Vaak versterkt de zwijgende middengroep het succes van de pestkop door op een afstandje toe te kijken en te lachen om wat er gebeurt.

3.4.2 Pestprotocol

Doelstelling

Hoofddoel is: het kind kan zelf een probleem oplossen in de omgang met anderen.

Door middel van duidelijke afspraken willen we:

- ✓ geborgenheid en veiligheid bieden
- ✓ duidelijkheid (voor zowel kind als leerkracht) creëren
- ✓ consequent handelen
- ✓ volgens vaste stappen kinderen leren conflicten op te lossen

Vaste aanpak

De leerkracht volgt steeds dezelfde stappen bij het bieden van hulp aan de kinderen.
(zie de 4 fases hieronder)

Werkwijze

Bij een probleem/conflict/ruzie tussen twee of meerdere kinderen die ze niet samen kunnen oplossen, neemt de leerkracht de kinderen even apart. Daarna worden de volgende fases doorlopen.

Fase 1. Afkoelen

Doelen van deze fase:

- ✓ Heftige emoties zoals veel boosheid, verdriet enz. die het uitpraten van het conflict in de weg staan, doen afnemen.
- ✓ Terwijl de kinderen bij de leerkracht staan kunnen ze rustig worden en nadenken.
- ✓ Ook de leerkracht krijgt zo tijd om na te denken over de manier waarop hij verder gaat handelen met betrekking tot dit probleem.

Fase 2. Duidelijkheid scheppen

Doelen in deze fase

- ✓ komen tot het besef: Is het probleem wel zo groot als ik dacht?
- ✓ te weten komen wat nu eigenlijk het echte probleem is
- ✓ te sterke gevoelens proberen weg te nemen

- Belangrijk bij het scheppen van duidelijkheid
- ✓ goed luisteren naar wat de ander nu precies zegt (actief luisteren)
- ✓ proberen in te denken wat de ander voelt
- ✓ geen waarom vragen stellen (Hoe komt dat...)
- ✓ ingaan op wat het voor gevoel te weeg brengt bij de ander
- ✓ geen partij trekken
- ✓ wie de schuld heeft doet er niet toe, maar het oplossen van het probleem en hoe het nu de volgende keer moet, is het belangrijkste

De kinderen die het probleem niet samen konden oplossen, mogen om de beurt vertellen hoe zij het probleem zien en wat voor gevoel ze daarbij hebben. Afgesproken wordt dat de ene partij zijn hele verhaal mag doen. De andere partij mag niet in de rede vallen en omgekeerd. De leerkracht stelt zulke vragen aan de kinderen dat het de kinderen duidelijk wordt dat de leerkracht hen begrijpt. Beide partijen moeten het gevoel hebben dat de leerkracht geen partij trekt ('als je dat zo voelde, dan begrijp ik best dat je boos werd en daar mag je best om huilen'). De vragen die de leerkracht stelt zijn erop gericht om het probleem voor iedereen duidelijk te maken. (Als de leerkracht partij gaat trekken kan een van de kinderen zich afsluiten voor een oplossing en daardoor kan het probleem niet opgelost worden.) Als beide partijen hun verhaal gehouden hebben en de leerkracht duidelijk heeft gemaakt dat hij de kinderen begrijpt, gaat hij/zij het probleem samenvatten. Het is de bedoeling dat alle betrokken kinderen het eens zijn met die samenvatting. Ze hebben de mogelijkheid de leerkracht aan te vullen en te corrigeren, maar ook over deze aanvullingen en correcties moeten de kinderen het met elkaar eens zijn.

Fase 3. Oplossen van het conflict

Doel van deze fase

- ✓ De kinderen leren het conflict op te lossen.
(de korte versie waar iedere partij het over eens is)

Middelen

- ✓ hulp van een leerkracht bij het oplossen
- ✓ bereidheid tot het weer goed maken met de ander
- ✓ aandragen van oplossingsmogelijkheden door beide partijen
- ✓ het vertrouwen van de leerkracht dat beide partijen tot een oplossing kunnen komen

Als het probleem in het kort duidelijk is bij beide partijen, kunnen de kinderen samen een oplossing bedenken. Belangrijk is dat de leerkracht zo min mogelijk leiding geeft tijdens dit gesprek. De kinderen moeten het zoveel mogelijk zelf doen. Hij grijpt alleen in als het gesprek onvoldoende verloopt om te komen tot een oplossing.

Na de opmerking: "Als dat het probleem is, hoe zouden jullie dat dan kunnen oplossen", worden de kinderen gestimuleerd zelf oplossingen te bedenken, die ze met elkaar uitwisselen en ze proberen om het eens te worden (Voorbeeld: 'Jullie ruzie is dus ontstaan doordat jullie allebei op de skelter wilden; hoe los je dat nu op?' Kind 1: 'Laat maar zitten, ik hoef niet meer op die skelter'. Kind 2: 'We kunnen wel om de beurt gaan, maar wie moet dan het eerst?'. Kind 1: 'Ik vind dat ik dan het eerst mag, want jij bent ook al een poosje geweest'.)

De leerkracht helpt waar nodig is, door middel van het aandragen van (deel)oplossingen, samenvatten, bijsturen etc.

Soms betekent dit dat de leerkracht zich kan beperken tot luisteren, soms moet hij/zij het gesprek duidelijk structureren.

Het kan voorkomen dat tijdens dit deel van het gesprek zaken naar voren komen, die de leerkracht ertoe verplichten terug te gaan naar de eerste fase.

Fase 4. Afspraken maken

Doelen van deze fase

- ✓ komen tot het maken van goede afspraken met elkaar
- ✓ afsluiting van de conflictsituatie
- ✓ laten zien hoe het probleem een volgende keer voorkomen kan worden

Middelen

- ✓ herhaling van het benoemen van de (zelf)oplossing
- ✓ herhaling van de gezette stappen
- ✓ vragen aan de kinderen of het verhaal nog klopt
- ✓ praten met de kinderen hoe het de volgende keer zou moeten
- ✓ maken van afspraken

De leerkracht overlegt met de kinderen of ze allemaal tevreden zijn met de oplossing. Ook moeten de kinderen het gevoel hebben dat er eerlijk is overlegd en dat de oplossing eerlijk is naar beide partijen.

De leerkracht gaat ook na of de nare gevoelens van de kinderen zijn verwerkt en of ze nu een tevreden gevoel hebben.

De leerkracht doet dit alles zoveel mogelijk in een positieve sfeer. (Waardering uitspreken voor het verloop van het gesprek, het goede handelen en/of woorden van elke partij nadrukkelijk benoemen). Ook wordt het aspect vergeven en vrede sluiten nadrukkelijk aan de orde gesteld. ('Kunnen jullie nu weer samen verder?' Voelen jullie je allebei weer zo goed dat je lekker kunt spelen?).

In de afsluitende fase vat de leerkracht kort het verloop van het conflict tot en met de oplossing nog eens samen en probeert de blik van de kinderen dan te richten op goed handelen bij een volgend probleem. Welke afspraken kunnen deze kinderen met elkaar maken om een soortgelijk conflict als deze in de toekomst te voorkomen?

Structurele conflicthantering: kwaliteitsverbetering?

Het is nu eenmaal altijd zo dat daar waar kinderen samen zijn, conflicten/problemen (kunnen) ontstaan. Deze conflicten kunnen verschillend zijn van kleine (snel door de kinderen zelf op te lossen) ruzietjes tot langdurige, diepgewortelde conflicten. Dat laatste kan overgaan tot "haatgevoelens" bij kinderen. Blijvende "haatgevoelens" zijn niet goed voor een gezonde sociale emotionele ontwikkeling bij kinderen.

Belangrijk is om te weten dat conflicten bij het leven horen. De mens kan door goed leren hanteren en oplossen van conflicten beter zicht krijgen op eigen emoties en die van de ander, waardoor de omgang met anderen kan verbeteren.

Dat leren hoort bij het normale opvoedingsproces.

Eindoelen

1. Het gevoel van veiligheid is bij de kinderen vergroot: kinderen worden niet alleen gelaten in een conflict en hun emoties daarbij. Je wordt niet veroordeeld, omdat je betrokkene bent in een conflict.
2. Kinderen voelen zich sterker geaccepteerd en gewaardeerd: er wordt altijd naar hun verhaal geluisterd, ze worden steeds serieus genomen en krijgen een positieve reactie op het verloop van het gesprek en de aangedragen oplossingen.
3. Kinderen krijgen een positiever zelfbeeld: ze hebben het gevoel beter in staat te zijn conflicten op te lossen of die te voorkomen.
4. Het conflicthanterend handelen wordt vergroot bij de kinderen: oudere kinderen zijn (soms ten dele) in staat de 4 fasen van het model, zonder tussenkomst van de leerkracht, te doorlopen en zo een conflict tot een goed einde te brengen.
5. Kinderen leren beter naar elkaar te luisteren en zich te verdiepen in elkaars denkwereld.

Een versie van het kanjerprotocol staat op de website van de school (onder kanjerprotocol)

Hoe gaan we om met elkaar?

Inleiding:

We hebben ons als doel gesteld: 'Kinderen in een veilige, vertrouwde omgeving begeleiden bij de ontwikkeling van hun eigen mogelijkheden'.

Goed onderwijs kun je alleen geven aan kinderen die met plezier naar school gaan. De sfeer op school moet daarom goed zijn en de kinderen moeten zich veilig en geborgen weten. Vandaar, dat we in overleg met kinderen en ouders de volgende afspraken hebben gemaakt:

* *PESTEN IS VERBODEN.*

* *WE LETTEN OP ONS TAALGEBRUIK.*

* *WE BLIJVEN VAN ELKAARS SPULLEN AF.*

* *WE HEBBEN RESPECT VOOR ELKAAR.*

* *EERST DENKEN, DAN PAS DOEN.*

* *WE PRATEN REGELMATIG MET ELKAAR OVER DEZE AFSPRAKEN.*

Bovenstaande hoofdregels zijn zichtbaar gemaakt middels een aantal posters, die centraal in de school zijn opgehangen.

Voor elke groep zijn meer specifieke klassenregels opgesteld.

Deze regels betreffen de gang van zaken in de diverse groepen.

Algemeen:

We werken sinds het schooljaar 2007/2008 met de kanjertraining.

Alle leerkrachten hebben hiervoor scholing gevolgd en zijn gecertificeerd.

Het voortgezet onderwijs heeft aangegeven hierop te willen aansluiten en is voornemens om de kanjertrainingen ook in hun scholen in te voeren.

Doel:

Alle leerlingen op onze school volgen de lessen van de kanjertraining.

We willen onze leerlingen leren om (beter) voor zichzelf op te komen en/of beter met anderen om te gaan.

De kinderen leren hoe ze op een juiste manier kunnen reageren in conflictsituaties.

Dit gebeurt vooral met behulp van rollenspelen en vertrouwensoefeningen.

De doelen van de kanjertraining zijn, dat kinderen:

- zichzelf goed kunnen voorstellen;
- positief denken over zichzelf;
- kunnen zeggen: er zijn mensen die van mij houden;
- kunnen zeggen: niet iedereen is een vriendin of een vriend van mij, en dat hoort zo;
- zich kunnen voornemen te luisteren naar kritiek;
- zich kunnen voornemen in vervelende situaties te vertellen wat hun dwars zit

- en hoe dat kan veranderen;
- hun schouders kunnen ophalen als iemand met opzet blijft pesten en denken: die is niet wijzer, daar heb je weer zo'n pestkop;
 - maatregelen kunnen nemen als ze worden lastig gevallen: dan ga ik het nooit alleen oplossen;
 - weten dat ze altijd steun kunnen zoeken, bij vrienden, ouders of een leerkracht;
- De kanjertraining heeft als doel dat een kind positief over zichzelf en anderen leert denken.

Inhoud kanjertraining

De kanjertraining bestaat uit 10 thema's per schooljaar.

Elke maand komt er een ander thema aan bod.

De thema's zijn:

1. Jezelf voorstellen
2. Iets aardigs zeggen
3. Weet jij hoe je je voelt?
4. Kun jij nee zeggen?
5. Luisteren en vertellen
6. Luisteren en samenwerken
7. Vriendschap
8. Vragen stellen
9. Je mening vertellen, maar... niet altijd
10. De laatste les...

Naast de ingeplande kanjerlessen, komt de kanjertraining ook tijdens andere lessen regelmatig aan de orde.

Bij het verlaten van de basisschool krijgen de leerlingen 'een certificaat', als bewijs van het volgen van de kanjertraining.

Regels

Bij de kanjerlessen horen een aantal regels.

Deze regels worden elke keer aan het begin van de les besproken.

- Niemand speelt de baas.
- Niemand doet zielig.
- We lachen elkaar niet uit.
- We helpen elkaar.
- We vertrouwen elkaar.

In elke klas hangt een poster van de kanjertraining en (als symbool) de verschillende petten.

Door het handhaven van de regels wordt ernaar gestreefd dat ieder kind zich veilig voelt in de groep.

Wat doen we bij conflicten:

Bij de kanjertraining horen een aantal afspraken die we gebruiken bij conflictsituaties:

- * We leren de kinderen dat ze in eerste instantie bij een vervelende situatie zelf een oplossing zoeken.

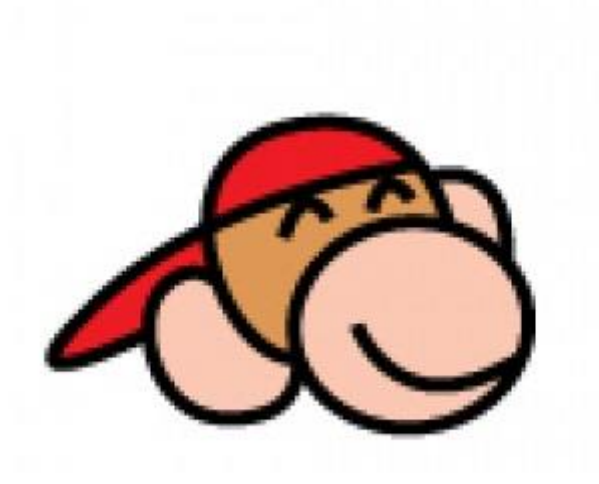
- * Wordt een leerling bijvoorbeeld gepest, dan kan hij/zij op de volgende manier reageren:
Het kind steekt zijn hand naar voren en roept 'Stop Hou op!'
- * Wordt er niet geluisterd door 'de pestvogel', dan wordt er een beroep gedaan op de leerkracht.
- * Blijft 'de pestvogel' vervolgens toch doorgaan, dan wordt er een passende maatregel getroffen door de groepsleerkracht.
- * Indien nodig worden ouders hierbij betrokken.

Uitleg petten/gedrag

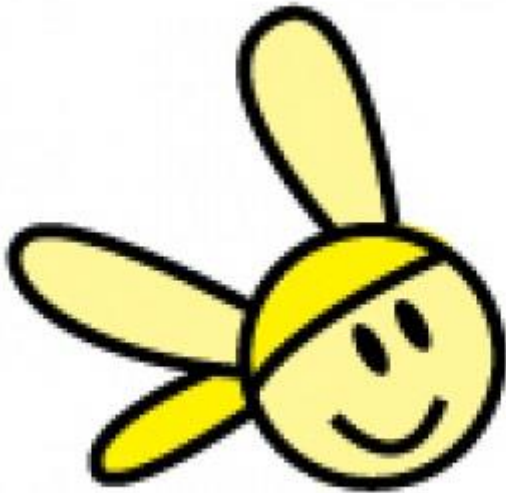
In de Kanjertraining staan vier dierfiguren centraal, die ieder gekoppeld worden aan een kleur pet.

De **pestvogel** vindt zichzelf heel wat en wil altijd de baas spelen. Andere kinderen zijn in de ogen van de pestvogel niets waard en ze kunnen maar beter naar hem of haar luisteren. Bij dit gedrag hoort **de zwarte pet**.

De **aap** doet overal lacherig over en neemt niets of niemand serieus. Hij probeert de lachers op zijn hand te krijgen en vrienden te worden met de pestvogel om zo niet zelf gepest te worden. Bij het gedrag van de aap hoort **de rode pet**.

Het **konijn** is vaak bang en valt het liefst zo min mogelijk op. Het komt bijna niet voor zichzelf op en wordt vaak gepest. Het konijn kruipt vaak weg in een hoekje. Bij het gedrag van het konijn hoort **de gele pet**.

De **tijger** doet normaal en gedraagt zich als een kanjer. Hij komt voor zichzelf op zonder anderen bang te maken. De tijger geeft zijn mening, komt uit voor zijn gevoel en neemt anderen en zichzelf serieus. Het gedrag van de tijger wordt gekoppeld aan **de witte pet**.

Onderstaand gedicht is geschreven door een kind.

*'Welke pet zal ik nu op hebben?
gele witten roden of zwarten
nee ik heb een hele aparte
hij is soms een beetje rood
wand mijn mondje is soms ook wel groot
en dan is het bij mijn
ook wel een beetje een gele
wand ik ben afentoe
soms wel eens verlegen
maarjah dat is altijd
maar voor heel even
voor de rest is hij helemaal wit
omdat er ook wel een
kanjer in mijn zit
ieder mens heeft een andere pet
omdat iedereen anders op is gezet.'*